

Agnieszka Latosińska¹

Oblicza współczesnego terroryzmu w Europie na przykładzie Francji i Polski (2015–2019)

Wprowadzenie

Zjawisko terroryzmu towarzyszy ludziom niemal od początku świata. Akty terroru zawsze stanowiły zagrożenie dla społeczeństw, dla ludzkiego życia, a także dla relacji międzynarodowych. Samo słowo *terroryzm* (z łac. *terror*) oznacza strach, przerażenie i trwogę. Działania terrorystyczne, przybierając różne formy, były stosowane od wieków, jako skuteczne narzędzie eliminacji wrogów, czy chociażby przeciwników politycznych. W starożytnym Rzymie Gajusz Juliusz Cezar padł ofiarą skrytobójczego zamachu, dokonanego przez Marka Juniusza Brutusa², a cesarz Neron przyczynił się do śmierci kilku członków własnej rodziny³. Później nie było lepiej, skrytobójcze zabójstwa osób niewygodnych, czy to ze względów politycznych, czy osobistych, zdarzały się wielokrotnie, szczególnie w XVI wieku. O przyczynienie się do zabójstwa męża podejrzewana była Maria Stuart – Henry Stuart, lord Darnley zginął w nocy z 9 na 10 lutego 1567 roku⁴.

¹ Katedra Studiów Politycznych, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.

² <https://www.imperiumromanum.edu.pl/artypkyl/zabojstwo-juliusza-cezara/> (dostęp: 24.07.2020).

³ <https://www.imperiumromanum.edu.pl/biografie/neron/> (dostęp: 24.07.2020).

⁴ <https://www.tudorsociety.com/10-february-1567-murder-henry-stuart-lord-darnley/> (dostęp: 24.07.2020). Por. M. Bogucka, *Terroryzm w perspektywie historycznej*, [w:] <http://www.mowiawieki.pl/index.php?page=artykul&id=1> (dostęp: 24.07.2020).

We Francji natomiast w wyniku zamachu poniósł śmierć król Henryk III⁵ oraz jego następca, Henryk IV⁶.

Przykłady eliminacji władców czy przywódców politycznych na drodze zamachu można wskazać również i w Polsce: tradycja zabójstw na zlecenie ma swoją niechlubną historię. W dniu 15 listopada 1620 roku doszło do nieudanej próby zabójstwa króla Zygmunta III Wazy⁷.

Do nieudanego zamachu na życie króla Stanisława Augusta Poniatowskiego doszło w dniu 3 listopada 1771 roku⁸. Z kolei w XX wieku jako przykład udanego zamachu można wskazać zabójstwo pierwszego prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Gabriela Narutowicza⁹, w dniu 16 grudnia 1922 roku¹⁰.

Koniec XX i początek XXI wieku przyniósł ze sobą zupełnie nowe formy zamachów. Zamachowcy nie dokonują już zabójstw pojedynczych osób¹¹, stosują metody, pozwalające pozbawić życia setki, a nawet ty-

⁵ Henryk III (1551–1589) – z dynastii Walezjusów – linii Orléans-Angoulême, król Francji w latach 1574–1589. Por. M.Fogel, *La mort d'Henri III: une occasion?*, [w:] http://ceredi.labos.univ-rouen.fr/public/IMG/pdf/07_can_fogel.pdf (dostęp: 24.07.2020); M.Bogucka, *Terroryzm w perspektywie historycznej*, [w:] <http://www.mowiawieki.pl/index.php?page=artykul&id=1>.

⁶ Henryk IV Wielki (1553–1610) – z dynastii Bourbonów, król Francji w latach 1589–1610. Por. https://www.herodote.net/14_mai_1610-evenement-16100514.php (dostęp: 24.07.2020).

⁷ Zygmunt III Waza (1566–1632) – król Polski i wielki książę litewski w latach 1587–1632 oraz król Szwecji (panował w latach 1592–1599, tytuł zachował aż do śmierci) z dynastii Wazów. Por. https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,historiomat,120,zamach_na_krola_zygmunta_iii.html (dostęp: 24.07.2020).

⁸ Stanisław August Poniatowski (1732–1798) – król Polski w latach 1764–1795, ostatni władca Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Por. W.Ostrożyński, *Sprawa zamachu na Stanisława Augusta z 3. Listopada 1771 r. przed Sądem Sejmowym*, Lwów 1891, [w:] http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/71933/PDF/PAD_28322.pdf (dostęp: 24.07.2020).

⁹ Gabriel Narutowicz (1865–1922) – profesor Politechniki w Zurychu, minister robót publicznych, minister spraw zagranicznych, pierwszy prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, zastrzelony przez Eligiusza Niewiadomskiego w dniu 16 grudnia 1922, w pałacu Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie.

¹⁰ <https://twojahistoria.pl/2019/07/10/zamach-na-narutowicza-dlaczego-pierwszy-polski-prezydent-musial-zginac/> (dostęp: 24.07.2020).

¹¹ Porwanie i zabójstwo Aldo Moro – w dniu 16 marca 1978 roku były włoski premier, Aldo Moro został porwany, a następnie zabity przez włoską organizację terrory-

siące osób. Współcześnie dokonuje się porwań samolotów¹², podkłada ładunki wybuchowe w pociągach¹³, czy też wykorzystuje inne środki, zwiększające liczbę ofiar i wzbudzające coraz większą panikę wśród społeczeństw na całym świecie¹⁴.

Sposoby i formy zamachów terrorystycznych ewoluowały, wraz z rozwojem nowoczesnych technologii. Zamachy, które kiedyś były trudne do przeprowadzenia, dziś stają się faktem. Niewątpliwie czasy się zmieniły, a zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom w XXI wieku stało się znacznie trudniejszym zadaniem, z jakim przyszło zmierzyć się przywódcom państw na całym świecie.

styczną Czerwone Brygady. Podziurawione kulami ciało Alda Moro odnaleziono 9 maja 1978 roku w bagażniku porzuconego na ulicach Rzymu samochodu Renault 4 z francuskimi tablicami rejestracyjnymi, które wskazał Romano Prodi, powołując się na seans spirytystyczny. Por. <https://www.lagazzettadelmezzogiorno.it/news/home/993094/aldo-moro-il-piu-lucido-e-il-piu-autonomo-percio-doveva-morire.html> (dostęp: 24.07.2020).

¹² Porwanie samolotu Boeing 747 linii Pan Am i jego eksplozja nad szkockim miasteczkiem Lockerbie w dniu 21 grudnia 1988 roku. W wyniku zamachu zginęło 270 osób i 11 mieszkańców miasteczka. Por. <https://www.polskieradio24.pl/39/156/Artykul/2236228,Zamach-w-Lockerbie-Kto-stal-za-smiercia-270-ofiar> (dostęp: 24.07.2020).

¹³ Seria ataków terrorystycznych na pociągi, do której doszło 11 marca 2004 roku w Madrycie, a do których użyto trzynastu bomb, z czego dziesięć eksplodowało. Zdarzenie to miało miejsce wcześniej rano, w pociągach dowożących ludzi z okolic podmiejskich do pracy w stolicy Hiszpanii, na stacji Atocha. Śmierć poniosło w nich 191 osób, a 1858 zostało rannych, co czyni ten zamach najkrwawszym aktem terroryzmu w Europie, od czasów zamachu z Lockerbie w 1988 roku.

¹⁴ Zamach na World Trade Center – seria czterech ataków terrorystycznych, przeprowadzonych rano we wtorek 11 września 2001 roku w USA, za pomocą uprowadzonych samolotów pasażerskich. Sprawcami byli członkowie organizacji terrorystycznej Al-Ka'ida, którzy po opanowaniu samolotów skierowali je na dwie wieże World Trade Center oraz na budynek Pentagonu. W przypadku czwartego samolotu atak nie powiódł się z uwagi na obronne zachowanie pasażerów na jego pokładzie, wskutek czego maszyna rozbiła się na polu w Pensylwanii. Łącznie w zamachu zginęło 2996 osób. Por. <https://perspective.usherbrooke.ca/bilan/servlet/BMEve?codeEve=371&langue=en> (dostęp: 24.07.2020); <https://www.lefigaro.fr/international/11-septembre-ce-jour-que-les-americains-n-oubliront-jamais-20190911> (dostęp: 24.07.2020); <https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks> (dostęp: 24.07.2020); <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10576100802670803> (dostęp: 24.07.2020).

Rodzaje terroryzmu

Według Waltera Laquer, w historii terroryzmu można wskazać kilka głównych nurtów, a mianowicie:

- terroryzm anarchistyczny, którego największy rozkwit przypada na przełom XIX i XX wieku;
- ekstremizm nacjonalistyczny oraz faszyzm, najbardziej dominujące w pierwszej połowie XX wieku;
- terroryzm lewacki, szczególnie silny w latach sześćdziesiątych siedemdziesiątych XX wieku;
- terroryzm prawicowy, który pojawił się na przełomie XX i XXI wieku;
- terroryzm religijny, globalny, z którym mamy do czynienia współcześnie, w XXI wieku¹⁵.

Z kolei Bruce Hoffman dokonał podziału nurtów terroryzmu na:

- terroryzm etniczno-nacjonalistyczny, którego cele są związane z kwestiami narodowościowymi i etnicznymi, a także dążeniami separatystycznymi;
- rewolucyjny terroryzm lewicowy, który według członków organizacji terrorystycznych należących do tego nurtu ma zmienić ustalony porządek świata;
- terroryzm religijny, wynikający z fanatycznie wyznawanych zasad religijnych¹⁶.

Kuba Jałoszyński natomiast inaczej dzieli zjawisko terroryzmu, podając za Jerzym Muszyńskim:

- terroryzm legalny (państwowy) – stosowany przez państwa o charakterze totalitarnym;

¹⁵ B. Węgliński, *Problemy klasyfikacyjne terroryzmu*, [w:] <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-64294dff-27c3-42d0-8fb6-1b68d5d1eba0> (dostęp: 24.07.2020); Por. W. Laquer, *The New Terrorism. Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*, Oxford University Press, New York–Oxford 1999.

¹⁶ B. Węgliński, *Problemy klasyfikacyjne terroryzmu*, [w:] <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-64294dff-27c3-42d0-8fb6-1b68d5d1eba0> (dostęp: 24.07.2020); Por. B. Hoffman, *Oblicza współczesnego terroryzmu*, Bertelsmann Media-Fakty, Warszawa 2001, s. 43–124

- terroryzm nielegalny – stosowany przez organizacje niebędące państwem i za takie nieuznawane¹⁷. Ten sam autor wyodrębnia również:
- ekoterroryzm – działania uznawane za terrorystyczne,
- cyberterroryzm – działania terrorystyczne w sieci informatycznej;
- terroryzm mgławicowy – bez wyraźnie określonej struktury organizacyjnej, często grupy łączą się wyłącznie w celu wykonania określonego zadania;
- terroryzm religijny – umotywowany wyznawaną religią¹⁸.

Dalej K. Jałoszyński, powołując się na Paula Wilkinsona, przytacza dokonany przez niego podział terroryzmu, ze względu na podstawy ideologiczne:

- terroryzm subrewolucyjny – starający się osiągnąć zamierzone cele, które z natury swej nie są zmianami systemowymi, a akty przemocy dokonywane są w nieprzewidywalny sposób;
- terroryzm rewolucyjny – jego celem jest wywołanie rewolucji, a walce zbrojnej towarzyszy walka polityczna;
- represywny – którego zadaniem jest stłumienie wszelkich objawów buntu obywateli czy też grup społecznych; ten rodzaj terroryzmu może być preludem do terroru na szeroką skalę;
- epifenomenalny – nie ma w nim jasno określonych celów, jest bowiem „*elementem dokonywanych na wielką skalę aktów przemocy, które są przypadkowe, nieprzemyślane, nie zaplanowane, pojawiające się w kontekście bardzo krwawej walki*”¹⁹.

Według Bartosza Bolechowa, terroryzm dzieli się na międzynarodowy i wewnętrzny. Zdaniem badacza taki podział nie wyczerpuje wszystkich możliwych sytuacji, zawęża zatem ów podział na:

¹⁷ B. Węgliński, *Problemy klasyfikacyjne terroryzmu*, [w:] <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-64294dff-27c3-42d0-8fb6-1b68d5d1eba0> (dostęp: 24.07.2020); Por. K. Jałoszyński, *Koncepcja współczesnych działań antyterrorystycznych*, AON, Warszawa 2003, s. 60–61; J. Muszyński, *Istota terroryzmu politycznego*, [w:] J. Muszyński (red.), *Terroryzm polityczny*, PWN, Warszawa 1981.

¹⁸ B. Węgliński, *Problemy klasyfikacyjne terroryzmu*, [w:] <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-64294dff-27c3-42d0-8fb6-1b68d5d1eba0> (dostęp: 24.07.2020).

¹⁹ K. Jałoszyński, B. Wiśniewski (red.), *Terroryzm. Diagnoza, zadania administracji publicznej w przeciwdziałaniu zjawisku*, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko Biała 2007, s. 43.

- terroryzm wewnętrzny – ataki na obywateli czy własność jednego kraju dokonywane przez innych obywateli tego samego państwa;
- terroryzm międzynarodowy – którego celem są obywatele czy miemie innego, niż własny kraju, natomiast terroryści bazują na obcym terytorium;
- terroryzm wewnętrzny sponsorowany międzynarodowo – konflikt wewnętrzny kraju, w który zaangażowani są jego obywatele jest podsycany ekonomicznie i logistycznie przez inne państwo lub organizację²⁰.

Bartosz Bolechów podaje również, że w przypadku terroryzmu finansowanego przez państwo można wyodrębnić taką działalność prowadzoną przez:

- organizacje ściśle kontrolowane przez finansujące je państwa;
- organizacje wspierane logistycznie i finansowo przez zlecające działalność terrorystyczną państwo, gdzie organizacja terrorystyczna występuje w charakterze najemnika²¹.

Ten sam autor przedstawia nadto jeszcze dwie typologie zjawiska. Podział pierwszy, oparty na głównej przyczynie konfliktu, dzieli terroryzm na:

- nacjonalistyczny (rasowy, etniczny);
- religijny, a w nim trwały konflikt religijny, czyli terroryzm islamski, terroryzm dokonywany przez sekty religijne, oraz z pobudek nacjonalistyczno-religijnych;
- terroryzm „czystej ideologii”, czyli lewacki, prawicowo-nacjonalistyczny, czy nazistowski;
- terroryzm uzasadniany innymi względami doktrynalnymi i światopoglądowymi, na przykład ekoterroryzm, czy też terroryzm antyaborcyjny²².

Ostatnim podziałem dokonany przez Bartosza Bolechowa, jest podział terroryzmu na:

²⁰ B. Bolechów, *Terroryzm w świecie podwubiegunowym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002, s. 43.

²¹ B. Bolechów, op.cit., s. 46–47.

²² B. Węgliński, *Problemy klasyfikacyjne terroryzmu*, [w:] <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-64294dff-27c3-42d0-8fb6-1b68d5d1eba0> (dostęp: 24.07.2020); Por. B. Bolechów, op.cit., s. 51–52.

- terroryzm klasyczny;
- superterroryzm (z użyciem broni masowego rażenia);
- cyberterroryzm²³.

Robert Borkowski w nieco odmienny sposób sklasyfikował zjawisko terroryzmu – ze względu na motyw działania wymienia:

- terroryzm polityczny, w którym działania terrorystów są wyrazem buntu, skierowanego przeciwko istniejącej sytuacji społecznej lub politycznej, dzielącym się na terroryzm wewnętrzny oraz na terroryzm globalny;
- terroryzmie niepolitycznym, nieumotywowany polityczne, a podzielić go można na terror kryminalny oraz terroryzm szaleńców²⁴. Następnym kryterium podziału terroryzmu według Roberta Borkowskiego jest podział aktów terrorystycznych ze względu na sposób prowadzonej walki, jak również bezpośredni cel ataku. Wówczas można podzielić terroryzm na:
 - ekonomiczny – gdzie celem ataków będzie wyrządzenie jak największych szkód materialnych;
 - zindywidualizowany – skierowany przeciwko konkretnym osobom, np. politykom, wojskowym, policjantom;
 - masowy – ofiary ataku wybierane przypadkowo i w sposób anonimowy – ataki na środki transportu, budynki użyteczności publicznej²⁵.

Ten sam badacz podaje również klasyfikację terroryzmu ze względu na cele polityczne. Tak ujęty terroryzm dzieli na:

- terroryzm represywny – w którym akty przemocy stosowane są jednocześnie przez państwo, oraz przez różnego rodzaju ruchy polityczne, aby utrzymać jedność organizacji, wymuszając przy tym poparcie dla swojego programu;

²³ B. Węgliński, *Problemy klasyfikacyjne terroryzmu*, [w:] <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-64294dff-27c3-42d0-8fb6-1b68d5d1eba0> (dostęp: 24.07.2020); Por. B. Bolechów, op.cit., s. 55–56.

²⁴ B. Węgliński, *Problemy klasyfikacyjne terroryzmu* [w:] <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-64294dff-27c3-42d0-8fb6-1b68d5d1eba0> (dostęp: 24.07.2020); Por. R. Borkowski, *Terroryzm ponowoczesny*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 47.

²⁵ Ibidem.

- terroryzm defensywny – gdzie przemoc terrorystyczna jest stosowana jako metoda walki z najeźdźcą, celem powstrzymania zmian społecznych i obrony istniejących wzorców kulturowych, a także jako działania odwetowe;
- terroryzm ofensywny – jako działania, których zasadniczym celem jest dokonanie zmian politycznych i społecznych²⁶.

Imigracja i repatriacja

Problem terroryzmu dotyczy Francji już od lat 50. i 60. XX wieku, mniej więcej od okresu dekolonizacji, kiedy Algieria dążyła do uzyskania niepodległości, by ostatecznie w wyniku wojny algierskiej, toczącej się w latach 1954–1962, stać się niepodległym państwem²⁷.

Od 1962 roku, czyli od momentu zakończenia wojny i uzyskania przez Algierię niepodległości mówi się o imigracji²⁸ algierskiej we Francji, natomiast we wcześniejszym okresie politycy francuscy używali raczej terminu „migracja”²⁹.

Nie można mówić wprawdzie o imigracji w sensie dosłownym, ponieważ zdecydowana większość Algierczyków miała również narodo-

²⁶ B. Węgliński, *Problemy klasyfikacyjne terroryzmu*, [w:] <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-64294dff-27c3-42d0-8fb6-1b68d5d1eba0> (dostęp: 24.07.2020); Por. R. Borkowski, op.cit., s. 47–48; A. Pawłowski, *Typologia terroryzmu politycznego*, [w:] J. Muszyński (red.), *Terroryzm polityczny*, PWN, Warszawa 1981, s. 91–104.

²⁷ J. Baszkiewicz, *Historia Francji*, Ossolineum – Bellona, Wrocław–Warszawa–Kraków 1995, s. 634–638; Por. A. Kasznik-Christian, *U źródeł niepodległej państwowości algierskiej*, *Krakowskie Studia Międzynarodowe* 2005 nr 2, s. 1–14; Sz. Niedziela, *Konflikty wewnętrzne w Algierii – ujęcie historyczne i współczesność*, „Zeszyty Naukowe AON” nr 1(74) 2009, s. 1–25; *L'indépendance algérienne, juillet 1962*, [w:] http://archives.ecpad.fr/wp-content/uploads/2012/06/Indépendance_algerie.pdf (dostęp: 18.12.2020); B. Stora, *La guerre d'Algérie quarante ans après: Connaissances et reconnaissance*, *Modern & Contemporary France* 2008, [w:] <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09639489408456171?needAccess=true> (dostęp: 18.12.2020).

²⁸ Imigracja – napływ ludności na terytorium danego państwa, przybycie do kraju w celu osiedlenia się lub długotrwałego pobytu.

²⁹ Migracje – oznaczają przemieszczenia terytorialne związane ze względnie trwałą zmianą miejsca zamieszkania.

wość francuską, od czasów prawa z 1870 roku³⁰ dla Żydów, 1889 roku³¹ dla Europejczyków i 1947 roku dla muzułmanów³².

Zasadne wydaje się użycie terminu „repatriacja”, ponieważ oznacza on dosłownie powrót do ojczyzny. Jednakże muzułmanie byli zmuszeni do wyboru i określenia narodowości – francuskiej, czego nie wymagano od innych repatriantów, niebędących wyznawcami islamu.

Przed 22 marca 1967 roku muzułmanie musieli podpisać deklarację wyboru narodowości, rejestrowaną przez ministra właściwego ds. naturalizacji. W latach 1962–1982 populacja algierska, mieszkająca we Francji zwiększyła się z 350 tysięcy do ponad 800 tysięcy osób³³. Koniec swobodnych przyjazdów i powrotów oznaczał, że Algierczycy pracujący we Francji chcieli się w niej osiedlić na stałe i sprowadzić swoje rodziny. Przyjazdy stały się możliwe z powodu chęci łączenia rodzin, to znaczy przyjazdu współmałżonka lub dzieci. To stanowiło więcej niż połowę przybywających na stałe do Francji³⁴. Już w 2011 roku na 64 933 400 legalnie przebywających na terytorium Francji, 465 849 osób było pochodzenia algierskiego, co stanowiło 0,7% populacji. Według gazety *Le Parisien* w 2015 roku 831 Algierczyków zostało wydalonych przez władze francuskie z Francji do kraju pochodzenia. Narodowość algierska jest trzecią w kolejności liczby wydalonych z Francji osób, po Rumunii (2422 osób), Albanii (1934 osoby), dalej jest Tunezja (772 osoby) i Maroko (731 osób)³⁵.

We Francji imigranci są bardziej skoncentrowani w miastach, niż rdzenna ludność francuska. Aż 90,1% populacji imigrantów mieszka na obszarach miejskich, natomiast 81,9% ludności rodzimej mieszka na obszarach miejskich³⁶.

³⁰ « Décrets Crémieux », du 24 octobre 1870, [w:] <https://mjp.univ-perp.fr/france/d1870algerie.htm> (dostęp: 19.12.2020).

³¹ <https://www.immigration.interieur.gouv.fr/Archives/Les-archives-du-site/Archives-Integration/Historique-du-droit-de-la-nationalite-francaise> (dostęp: 19.12.2020).

³² <https://www.cairn.info/revue-histoire-de-la-justice-2005-1-page-93.htm> (dostęp: 19.12.2020).

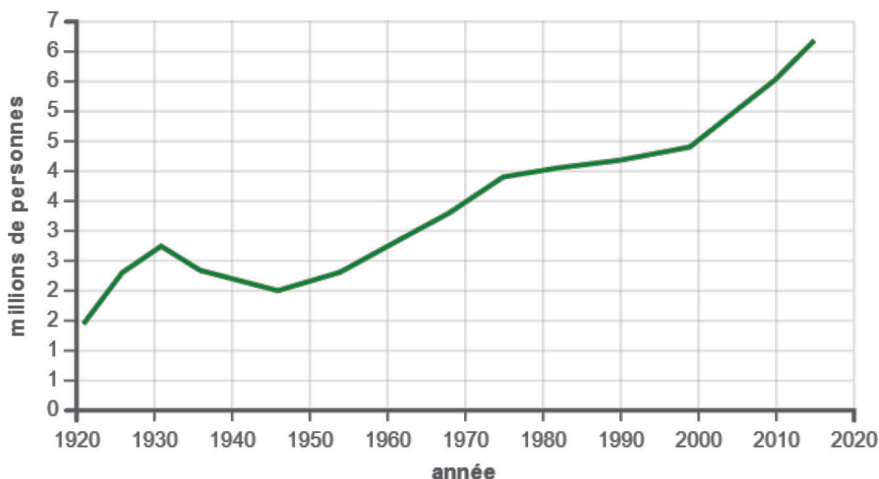
³³ https://fr.wikipedia.org/wiki/Immigration_alg%C3%A9rienne_en_France (dostęp: 19.12.2020).

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ https://pl.qaz.wiki/wiki/Immigration_to_France (dostęp: 19.12.2020).

Fot. 1. Ewolucja populacji imigrantów urodzonych za granicą i mieszkających we Francji

Źródło: https://fr.wikipedia.org/wiki/Immigration_en_France (dostęp: 19.12.2020).

Niemal wszyscy terroryści, którzy dokonali aktów terrorystycznych we Francji od 2015 roku do teraz zaliczają się do wyznawców islamu. Dlatego kluczowe dla analizy zjawiska jest przedstawienie sytuacji imigrantów bądź potomków imigrantów, urodzonych już na terenie Francji, którzy dokonali aktów terrorystycznych, najczęściej z pobudek religijnych.

Islam jest obecnie drugą, po katolicyzmie, religią we Francji. Jednocześnie muzułmańska wspólnota w tym kraju jest najliczniejszą w Europie. W większości stanowią ją potomkowie imigrantów z lat 60. XX wieku, obecnie jako drugie, trzecie, a nawet czwarte pokolenie. Zdecydowana większość muzułmanów we Francji to sunnici³⁷.

Ośrodek badań Pew Research Center podał w 2017 roku, że liczba muzułmanów we Francji w roku 2016 wyniosła 5,7 miliona osób, czyli 8,8% populacji. Ten sam ośrodek badań prognozuje, że w 2050 roku liczba muzułmanów będzie się wahać między 12,7% a 18% całej populacji³⁸.

³⁷ https://fr.wikipedia.org/wiki/Islam_en_France (dostęp: 19.12.2020).

³⁸ <https://www.pewforum.org/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/> (dostęp: 19.12.2020).

Wahania wynikają z przewidywań dotyczących liczby przybywających do Francji muzułmanów.

Fot. 2. Wielki meczet w Paryżu

Źródło: https://fr.wikipedia.org/wiki/Islam_en_France (dostęp: 19.12.2020).

W większości wypadków francuscy muzułmanie są ludźmi młodymi, a połowa muzułmanów ma poniżej 24 lat³⁹. W Paryżu jedna trzecia młodych poniżej 24 roku życia to wyznawcy islamu. Ludność pochodząca z krajów Maghrebu jest w większości biedniejsza, niż reszta mieszkań-

³⁹ https://www.lemonde.fr/religions/article/2016/09/18/une-enquete-de-l-ifop-of-fre-un-portrait-nouveau-des-musulmans-de-france_4999468_1653130.html (dostęp: 19.12.2020).

ców, a wskaźnik liczby posiadanych dzieci jest wyższy i wynosi średnio 3,3 na kobietę⁴⁰.

Interesujące wydają się przyczyny, dla których młodzi muzułmanie, mieszkający we Francji – państwie, które zapewniło im azyl, czy nawet będącym ich ojczyzną – decydują się na dokonanie ataków terrorystycznych. Z jednej strony radykalizacja poglądów, która dokonuje się pod wpływem niektórych imamów, z drugiej strony doniesienia o aktach przemocy islamskich fundamentalistów dokonywanych na całym świecie, z trzeciej problemy z samoidentyfikacją, a Francja, z założenia będąca państwem laickim, uczestniczy dodatkowo w koalicji antyterrorystycznej.

W wielu przypadkach ta właśnie laickość i podkreślanie świeckiego charakteru państwa dla wielu młodych i bardzo młodych ludzi, fanatycznych wyznawców islamu, jest powodem do buntu przeciwko państwu i jego zasadom. To właśnie z tej grupy młodych pochodzą zamachowcy francuscy.

Prezydent Emmanuel Macron na początku 2018 roku ogłosił wybór nowych reprezentantów islamu, a także nowe zasady finansowania meczetów i nauczania imamów. Jedynym reprezentantem islamu we Francji ma być Francuska Rada Kultu Muzułmańskiego, która ma zostać poddana reorganizacji. Zdaniem francuskich mediów przyczyną takiego stanu rzeczy jest walka francuskiego państwa z wpływami krajów arabskich, których przedstawiciele przynoszą do Francji bardzo radykalne poglądy religijne i polityczne⁴¹. Prezydent Francji w wywiadzie dla gazety *Le Journal du Dimanche*, w lutym 2018 roku powiedział nawet, że: „W pierwszej połowie 2018 r. chcę ustalić nowe wytyczne dla organizacji francuskiego islamu. Czy będzie to nowy konkordat? Bez względu na to, na jaką opcję się zdecydujemy, moim celem jest odnalezienie sedna laickości, możliwości wyboru wyznawania religii lub nie. Ma to służyć ochronie wspólnoty narodowej”⁴².

⁴⁰ https://fr.wikipedia.org/wiki/Islam_en_France (dostęp: 19.12.2020).

⁴¹ <https://www.tygodnikprzeгляд.pl/macron-walczy-radykalizmem/> (dostęp: 21.12.2020).

⁴² <https://www.lejdd.fr/Politique/macron-veut-poser-les-jalons-de-toute-lorganisation-de-lislam-de-france-3570797> (dostęp: 21.12.2020).

Wybrane akty terrorystyczne we współczesnej Francji

Paryż – styczeń 2015

Początek 2015 roku był dla Francji i świata szokujący. W dniu 7 stycznia 2015 uzbrojeni terroryści, bracia Saïd i Chérif Kouachi wtargnęli do siedziby satyrycznego tygodnika *Charlie Hebdo*⁴³, zabijając dwanaście osób, w tym dwóch policjantów i czterech rysowników tygodnika: od kul zamachowców zginęli Cabu⁴⁴, Tignous⁴⁵, Wolinski⁴⁶ i Charb⁴⁷. Zamach ten rozpoczął serię ataków, która trwała aż do 9 stycznia tego roku. Tygodnik znajdował się na celowniku islamskich ekstremistów od lutego 2006 roku, kiedy to przedrukował karykatury Mahometa duńskiego dziennika „Jyllands-Posten”, dodając własne, nowych karykatury. W 2011 roku siedziba doszczętnie spłonęła, a dyrektor wydawnictwa Charb wielokrotnie otrzymywał pogróżki i musiał korzystać z policyjnej ochrony, tygodnik nie rezygnował z kontrowersyjnych publikacji.

Dzień później, 8 stycznia rano nieznany sprawca zabił strzałem w plecy dwudziestosześcioletnią policjantkę w miejscowości Montrouge i zranił kolejnego policjanta. Kolejnego dnia, 9 stycznia zabarykadował się w koszernym supermarkecie „Hyper Cacher” przy Porte de Vincennes, biorąc co najmniej pięciu zakładników. W wyniku śledztwa okazało się, że sprawcą jest Amedy Coulibaly. Twierdził on, że działa w imieniu Państwa Islamskiego, domagając się uwolnienia braci Kouachi. Żądania zamachowca nie zostały upublicznione aż do końca prowadzonych akcji. Podczas szturmów służb policyjnych 9 stycznia 2015 wszyscy trzej napastnicy zostali zabici. Kolejnym poszukiwanym w związku z zamachem był 18-letni Hamyd Mourad, który jednakże dobrowolnie oddał się w

⁴³ <https://charliehebdo.fr/> (dostęp: 21.12.2020).

⁴⁴ Cabu, czyli Jean Cabut (1938–2015) – francuski karykaturzysta, rysownik prasowy i autor komiksów.

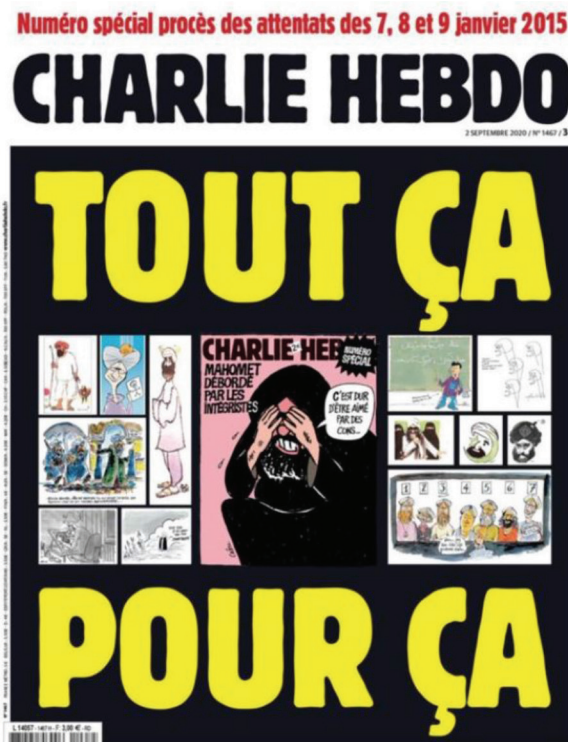
⁴⁵ Tignous, czyli Bernard Verlhac (1957–2015) – francuski karykaturzysta i rysownik prasowy.

⁴⁶ Georges Wolinski (1934–2015) – francuski rysownik satyryczny, redaktor naczelny *Charlie Mensuel*.

⁴⁷ Charb, czyli Stéphane Charbonnier (1967–2015) – francuski rysownik i dziennikarz satyryczny, od 2009 roku dyrektor wydawniczy *Charlie Hebdo*.

ręce policji, aby oczyścić się ze wszelkich podejrzeń o związki z zamachami⁴⁸. W dniu 11 stycznia w Paryżu odbyła się wielka manifestacja, podczas której w hołdzie ofiarom ataku na *Charlie Hebdo* i strzelaniny przy Porte de Vincennes ponad milion osób przeszło z Place de la République do Place de la Nation⁴⁹.

Fot. 3. Okładka Charlie Hebdo – wydanie specjalne

Źródło: <https://www.lci.fr/population/charlie-hebdo-republie-les-caricatures-de-mahomet-qui-en-avaient-fait-la-cible-des-djihadistes-2163322.html>.

⁴⁸ https://www.lemonde.fr/attaque-contre-charlie-hebdo/article/2015/01/07/comment-s-est-deroulee-l-attaque-contre-charlie-hebdo_4550930_4550668.html (dostęp: 21.12.2020).

⁴⁹ https://www.lemonde.fr/societe/article/2015/01/11/la-france-dans-la-rue-pour-defendre-la-liberte_4553845_3224.html (dostęp: 21.12.2020); <https://enseignants.lumni.fr/fiche-media/00000001772/la-marche-republicaine-du-11-janvier-2015-contre-le-terrorisme.html> (dostęp: 21.12.2020).

Fot. 4. Manifestacja z 11 stycznia 2015 w Paryżu

Źródło: https://www.francetvinfo.fr/faits-divers/attaque-au-siege-de-charlie-hebdo/la-marche-republicaine-a-paris-en-direct-et-en-images_794183.html.

Po trwającym blisko sześć lat procesie specjalny sąd przysięgłych w Paryżu skazał na karę od czterech lat więzienia do dożywocia czternaście osób, które uznano za winne uczestniczenia w przygotowaniach do zamachów. Orzeczone kary były niższe, niż żądała Krajowa Prokuratura ds. Zwalczania Terroryzmu – dożywocia dla dwóch oskarżonych i od pięciu do trzydziestu lat więzienia dla dwunastu pozostałych uważając, że służyli oni wydatną pomocą dżihadystom⁵⁰.

Paryż – listopad 2015

Tak tragicznie, jak 2015 rok rozpoczął się we Francji, miał się równie

⁵⁰ Wyrok ogłoszono w dniu 16 grudnia 2020. Por. https://www.liberation.fr/france/2020/12/16/proces-des-attentats-de-2015-la-qualification-terroriste-ecartee-pour-six-des-onze-accuses-presents_1808829 (dostęp: 21.12.2020). https://www.lemonde.fr/societe/article/2020/12/16/attentats-de-janvier-2015-au-terme-d-un-proces-historique-des-peines-allant-de-quatre-ans-de-prison-a-la-perpetuite_6063639_3224.html (dostęp: 21.12.2020),

źle zakończyć. W dniu 13 listopada 2015 roku dokonano serii ataków terrorystycznych w Paryżu i w Saint-Denis. Zginęło wówczas 137 osób, w tym siedmiu z ośmiu sprawców zamachów.

W zamachach zginęło 130 osób, w tym aż 87 poniosło śmierć w wyniku zamachu na teatr Bataclan. Ponad 300 osób zostało rannych, w tym 99 odniosło ciężkie obrażenia⁵¹.

W ataku na teatr Bataclan, gdzie na koncercie amerykańskiej grupy *Eagles of Death Metal* było obecnych 1500 osób, wzięła udział trójka obywateli francuskich, Samy Amimour, Foued Mohamed-Aggad i Ismaël Omar Mostefa. Dzień później, 14 listopada Państwo Islamskie potwierdziło swój udział w zamachu. Sprawcy zaatakowali aż siedmiokrotnie: sześć razy doszło do strzelaniny, trzy razy były to eksplozje. Strzelaniny miały miejsce właśnie w teatrze Bataclan przy bulwarze Voltaire oraz na rue Alibert, rue de la Fontaine-au-Roi, rue de Charonne, avenue de la République i bulwarze Beaumarchais, natomiast eksplozje w pobliżu Stade de France⁵².

Dżihadysta belgijski z Syrii, Abdelhamid Abaaoud podejrzewany o koordynowanie atakami, zginął zabity przez francuską policję 18 listopada w Saint-Denis, podobnie jak jego współnik, który się wysadził oraz jego kuzynka, która wynajęła dla nich mieszkanie, w którym przebywali⁵³.

Po atakach francuski portal informacyjny *franceinfo*: opublikował zdjęcie, na którym są wszystkie ofiary zamachów z 13 listopada, oddając w ten sposób hołd tym, którzy wówczas ponieśli śmierć⁵⁴.

W odpowiedzi na ataki tymczasowo zamknięto granice państwa, a francuskie siły zbrojne zostały postawione w gotowości. W całym kraju został ogłoszony stan wyjątkowy. W dniu 14 listopada prezydent Francji, François Hollande ogłosił trzydniową żałobę narodową.

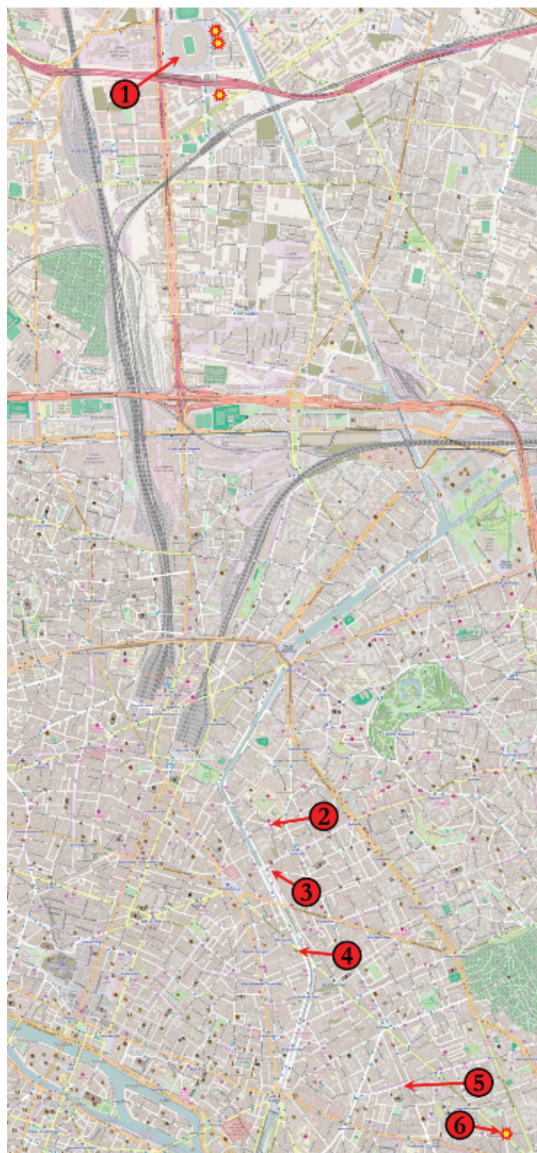
⁵¹ <https://fr.euronews.com/2020/11/13/les-attentats-du-13-novembre-2015-chronologie-de-cette-nuit-de-terreur> (dostęp: 21.12.2020),

⁵² <https://enseignants.lumni.fr/fiche-media/00000001851/les-attentats-de-paris-du-13-novembre-2015.html> (dostęp: 21.12.2020),

⁵³ <https://www.france24.com/fr/france/20201112-attentats-du-13-novembre-il-y-a-cinq-ans-une-nuit-d-effroi-%C3%A0-paris> (dostęp: 21.12.2020),

⁵⁴ https://www.francetvinfo.fr/faits-divers/terrorisme/attaques-du-13-novembre-a-paris/un-visage-et-un-nom-pour-les-victimes-des-attentats-de-paris_1178443.html (dostęp: 21.12.2020).

Fot. 5. Zamachy z 13 listopada 2015

Saint-Denis 1 – obok Stade de France Paryż, 2 – Rue Bichat i Rue Alibert (Le Petit Cambodge, Le Carillon), 3 – Rue de la Fontaine au Roi (Casa Nostra), 4 – Teatr Bataclan, 5 – Rue de Charonne (La Belle Équipe).

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamachy_w_Pary%C5%BCu_\(13_listopada_2015\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamachy_w_Pary%C5%BCu_(13_listopada_2015)) (dostęp: 21.12.2020).

Jedyny nadal żyjący członek grupy Salah Abdeslam, pochodzenia francusko-belgijskiego został zatrzymany w Brukseli cztery miesiące później. Jego proces, jak i 19 innych podejrzanych o przygotowywanie zamachów, ma rozpocząć się na początku 2021 roku w Paryżu⁵⁵.

Nicea – lipiec 2016

Kolejny atak terrorystyczny został dokonany w dniu 14 lipca 2016 roku w Nicei, w dniu francuskiego święta państwowego. Kierujący ciężarówką Tunezyjczyk, Mohamed Lahouaiej Bouhlej po wieczornym pokazie sztucznych ogni staranował bariery, celowo wjeżdżając w tłum obecnych na Promenade des Anglais ludzi. Po przejechaniu niecałych dwóch kilometrów doszło do strzelaniny z policją, w wyniku której zamachowiec został zabity. W zamachu śmierć poniosło 87 osób, a ponad 200 zostało rannych⁵⁶.

Fot. 6. Zamach w Nicei

Źródło: <https://www.leparisien.fr/faits-divers/86-morts-en-4-min-et-17-s-01-10-2016-6166217.php> (dostęp: 21.12.2020).

⁵⁵ <https://www.france24.com/fr/france/20201112-attentats-du-13-novembre-il-y-a-cinq-ans-une-nuit-d-effroi-%C3%A0-paris> (dostęp: 21.12.2020).

⁵⁶ https://www.lemonde.fr/police-justice/article/2020/06/23/attentat-de-nice-le-parquet-antiterroriste-demande-un-proces-aux-assises-pour-9-personnes_6043849_1653578.html (dostęp: 21.12.2020).

Ponad cztery lata po zamachu perspektywa procesu wreszcie się pojawiła. Sędziowie śledczy⁵⁷ w dniu 9 listopada 2020 roku skierowali akt oskarżenia przeciwko ośmiu osobom, w tym trzy osoby oskarżono o przynależność do ugrupowania terrorystycznego, a pięć o dostawę broni⁵⁸. Bliscy ofiar zamachu są jednak nieco rozczarowani. Anne Murriss, przewodnicząca stowarzyszenia *Mémorial des Anges* powiedziała, że: „*jest pewna forma satysfakcji, ponieważ uznano zamach za akt terrorystyczny, podczas gdy artykuły (prasowe) wspominały o zamachu jako dziele szaleńca, co dla bliskich ofiar było dość niepokojące*”⁵⁹. Murriss, która w zamachu straciła 27-letnią córkę Camille żałuje jednak, że trzem głównym oskarżonym nie został postawiony zarzut współudziału w zamachu.

Zgodnie z aktem oskarżenia podpisanym 9 listopada przez czterech sędziów ds. zwalczania terroryzmu, tylko trzy osoby, oskarżone o przynależność do przestępczego ugrupowania o charakterze terrorystycznym będzie sądzonych za czyny o takim właśnie charakterze. Pięć innych osób będzie sądzonych za przestępstwa z zakresu prawa powszechnego⁶⁰.

Paryż – kwiecień 2017

Do ataku doszło w dniu 20 kwietnia 2017 roku w Paryżu, na Polach Elizejskich, czyli w miejscu licznie odwiedzanym przez turystów i przez

⁵⁷ Sędzia śledczy – instytucja występująca głównie w inkwizycyjnym systemie prawnym, której zadaniem jest przeprowadzenie postępowania przygotowawczego, a także wydawanie nakazów ścigania, zbieranie dowodów, czy przesłuchiwanie świadków. Sędziowie śledczy należą do jednego z czterech typów francuskich sędziów (prócz sędziów śledczych są to sędziowie sądowi czyli *magistrats de siège*, prokuratorzy oraz sędziowie polityczni i administracyjni w Ministerstwie Sprawiedliwości). Sędziowie śledczy na wniosek ministra sprawiedliwości są mianowani przez prezydenta Francji, na trzyletnią odnawialną kadencję.

⁵⁸ <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/attentat-de-nice-en-2016-un-homme-qui-avait-couru-apres-le-camion-reclame-le-statut-de-partie-civile-20201202> (dostęp: 21.12.2020); <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/l-amertume-des-victimes-de-l-attentat-du-14-juillet-2016-20201112> (dostęp: 21.12.2020).

⁵⁹ *Il y a une forme de satisfaction car la nature terroriste de l'attentat est bien identifiée, alors que des articles avaient évoqué l'oeuvre d'un déséquilibré, ce qui était assez déstabilisant pour les victimes*, [w:] https://www.lexpress.fr/actualite/societe/justice/attentat-de-nice-en-2016-les-victimes-partagees-apres-l-annonce-d-un-proces_2138404.html (dostęp: 21.12.2020).

⁶⁰ https://www.lexpress.fr/actualite/societe/justice/attentat-de-nice-en-2016-les-victimes-partagees-apres-l-annonce-d-un-proces_2138404.html (dostęp: 21.12.2020).

mieszkańców miasta. Napastnik mający francuskie obywatelstwo, Karim Cheurfi otworzył ogień w stronę policyjnego radiowozu, zabijając jednego z funkcjonariuszy, Xaviera Jugelé, a drugiego poważnie raniąc. Ranna została także niemiecka turystka. W odpowiedzi policja również zaczęła strzelać, zabijając napastnika. Zamachowiec był już zresztą objęty śledztwem we Francji, z powodu podejrzeń o działalność terrorystyczną. Był także recydywistą, skazanym w 2005 roku na 15 lat więzienia za próbę zabicia policjanta. Przy zamachowcu policja znalazła kartkę, na której napisał, że chciałby umrzeć jako męczennik w imię Allaha⁶¹. Do zamachu przyznało się Państwo Islamskie.

W trakcie zamachu we francuskiej telewizji stacji *France 2* trwał program wyborczy z udziałem jedenastu kandydatów ubiegających się o fotel prezydenta w wyborach, przewidzianych na 23 kwietnia 2017 roku. Wszyscy kandydaci, biorący udział w programie, skomentowali to straszne wydarzenie. W dniu 25 kwietnia 2017 na dziedzińcu prefektury paryskiej policji odbyła się uroczystość, mająca upamiętnić zmarłego policjanta. W ceremonii wzięli udział urzędujący jeszcze prezydent, F. Hollande'a, a także E. Macron i M. Le Pen, czyli kandydaci, którzy przeszli do drugiej rundy wyborów prezydenckich, jak również przedstawiciele wszystkich opcji politycznych. Zastrzelony policjant, Xavier Jugelé pośmiertnie został mianowany kapitanem oraz kawalerem Orderu Legii Honorowej. Dwaj inni policjanci, którzy zostali ranni w czasie ataku zostali kawalerami Orderu Zasługi⁶².

Carcassonne i Trèbes – marzec 2018

W ataku, który miał miejsce w dniu 23 marca 2018 roku w miejscowościach Carcassonne i Trèbes życie straciło pięć osób, w tym sam sprawca zamachu.

Redouane Lakdim, naturalizowany w 2004 roku Marokańczyk, grożąc bronią zatrzymał samochód na obrzeżach miejscowości Carcassonne, zastrzelił pasażera i poważnie ranił kierowcę auta, a następnie ukradł sa-

⁶¹ <https://www.leparisien.fr/faits-divers/attentat-des-champs-elysees-karim-cheurfi-de-la-haine-du-flic-au-terrorisme-22-04-2017-6876774.php> (dostęp: 21.12.2020).

⁶² <https://www.gers.gouv.fr/Actualites/Evenements/Archives-de-evenements/Annee-2017/Ceremonie-d-hommage-national-au-capitaine-Xavier-JUGELE> (dostęp: 21.12.2020),

mochód i odjechał. Zatrzymał się przed koszarami wojskowymi, czekając prawdopodobnie na żołnierzy. Nie widząc ich jednak skierował strzały stronę czterech policjantów CSR⁶³, poważnie raniąc jednego z nich⁶⁴.

Następnie zamachowiec zaparkował skradzione auto na parkingu przed supermarketem oddalonym o 8 km od miejsca pierwszego ataku. Po wejściu do sklepu, krzycząc, że jest żołnierzem Państwa Islamskiego. W supermarkecie znajdowało się wówczas około 50 osób. Lakdim zastrzelił dwie osoby, a resztę wziął jako zakładników⁶⁵. Kiedy na miejsce dotarł członek GIGN⁶⁶ oraz minister Gérard Collomb zamachowiec zażądał uwolnienia głównego podejrzanego w zamachach z listopada 2015 roku w Paryżu, Salaha Abdeslama. W negocjacjach z terrorystą nie pomogło nawet przywiezienie na miejsce jego matki i siostry⁶⁷.

Porucznik Arnaud Beltrame zaoferował zamachowcowi siebie, zamiast zakładników i ten się zgodził na wymianę. Po trzech godzinach, kiedy postrzelił porucznika, rozpoczął się szturm GIGN na supermarket. W wyniku wymiany ognia zamachowiec poniósł śmierć na miejscu. Porucznik Beltrame zmarł w szpitalu na skutek odniesionych obrażeń.

Zabity zamachowiec nie był dla służb postacią anonimową. W 2014 roku został nawet wpisany na listę podejrzanych o islamski ekstremizm, ale według francuskich służb nie było sygnałów świadczących o planowaniu ataków⁶⁸.

⁶³ CSR (Compagnies républicaines de sécurité – Republikańskie kompanie bezpieczeństwa) – siły specjalne francuskiej policji, których głównym zadaniem jest utrzymywanie porządku publicznego i dbanie o bezpieczeństwo, ale są również wykorzystywane do zapewniania bezpieczeństwa na drogach, w górach czy na plażach. CSR utworzone zostały 8 grudnia 1944 roku.

⁶⁴ https://www.lemonde.fr/police-justice/article/2018/03/23/prise-d-otages-dans-un-supermarche-de-l-aude_5275306_1653578.html (dostęp: 21.12.2020).

⁶⁵ <https://www.capital.fr/economie-politique/ce-que-lon-sait-des-attaques-de-car-cassonne-et-trebes-1279338> (dostęp: 21.12.2020),

⁶⁶ GIGN (Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale – Grupa Interwencyjna Żandarmerii Narodowej) – oddział antyterrorystyczny Francuskiej Żandarmerii Narodowej, założony w 1973.

⁶⁷ <https://www.sudouest.fr/2018/03/23/attaques-a-carcassonne-et-trebes-ce-que-l-on-sait-le-deroule-des-evenements-4308464-6093.php> (dostęp: 21.12.2020).

⁶⁸ <https://www.sudouest.fr/2018/03/23/attaques-a-carcassonne-et-trebes-ce-que-l-on-sait-le-deroule-des-evenements-4308464-6093.php> (dostęp: 21.12.2020).

Fot. 7. Przebieg zamachów w Carcassonne i Trèbes

Źródło: <https://www.sudouest.fr/2018/03/23/attaques-a-carcassonne-et-trebes-ce-que-l-on-sait-le-deroule-des-evenements-4308464-6093.php> (dostęp: 21.12.2020).

Lyon – maj 2019

W dniu 24 maja 2019 roku w Lyonie, przy Rue Victor-Hugo doszło do wybuchu bomby, umieszczonej w paczce, która zawierała różnego rodzaju gwoździe i śruby. Według relacji świadków paczka miała być pozostawiona przed sklepem przy ruchliwym deptaku przez mężczyznę, poruszającego się na rowerze. W wyniku eksplozji 14 osób zostało rannych, ale nikt nie zginął. Domniemany sprawca ataku, Mohamed Hichem Medjoub, obywatel Algierii, przyjechał do Francji z wizą turystyczną, ważną 90 dni. Nie otrzymał zgody na pobyt, przebywał jednak nadal na terytorium Francji, nielegalnie. Został zatrzymany już 27 maja, a dwa dni później przyznał, że jest powiązany z Państwem Islamskim.

Fot. 8. Miejsce ataku w Lyonie, dzień po zamachu

Źródło: https://fr.wikipedia.org/wiki/Attentat_de_la_rue_Victor-Hugo_de_Lyon (dostęp: 21.12.2020).

Paryż – październik 2019

Do kolejnego z wielu ataków doszło w dniu 3 października 2019 roku w paryskiej prefekturze policji, mieszczącej się na Île de la Cité, w I dzielnicy miasta. Pracownik administracyjny tamtejszej prefektury, Michaël Harpon zabił nożem cztery osoby, a następnie sam został zastrzelony przez policję. Radykalizacja jego poglądów niepokoiła jego kolegów, ale przełożeni zamachowca nie zwrócili na to większej uwagi⁶⁹. Francuskie media ujawniły nawet, że już ponad cztery lata przed zamachem funkcjonariusze biura służb specjalnych prefektury policji poinformowali przełożonych, że Harpon chwalił zamach islamskich terrorystów na redakcję tygodnika *Charlie Hebdo*. Jednakże nic z tą informacją nie zrobiono⁷⁰.

⁶⁹ https://www.francetvinfo.fr/faits-divers/police/attaque-a-la-prefecture-de-police-de-paris/attentat-a-la-prefecture-de-police-y-a-t-ileu-des-failles_4126743.html (dostęp: 21.12.2020).

⁷⁰ <https://www.rmfm24.pl/fakty/swiat/news-atak-w-paryżu-islamscy-ekstremisci-we-francuskiej-policji,nld,3265326> (dostęp: 21.12.2020).

Według raportu parlamentarnego z pierwszej połowy 2019 roku⁷¹, zignorowanego przez prezydenta i rząd, wśród ponad 40 tysięcy osób zatrudnianych przez paryską prefekturę policji, jest co najmniej piętnastu islamskich ekstremistów, a trzydziestu innych muzułmańskich radykałów to policjanci, którzy pracują w różnych francuskich miastach⁷².

To tylko wybrane z wielu ataków terrorystycznych, które miały miejsce we Francji w ostatnich kilku latach. W 2015 roku było sześć zamachów: 7–9 stycznia, 3 lutego, 19 kwietnia, 26 czerwca, 21 sierpnia i 13 listopada⁷³. Rok 2016 przyniósł już siedem zamachów: 7 stycznia, 11 stycznia, 13 czerwca, 14 lipca, 26 lipca i dwa w dniu 4 września⁷⁴. Kolejny, 2017 rok to aż osiem ataków terrorystycznych: 3 lutego, 18 marca, 20 kwietnia, 6 czerwca, 19 czerwca, 9 sierpnia, 15 września, 1 października. W roku 2018 były cztery zamachy: 11 stycznia, 23 marca, 12 maja i 11 grudnia⁷⁵. Z kolei w 2019 roku Francja odnotowała trzy ataki: 5 marca, 24 maja i 3 października.

Jak czas pokazał, to nie był koniec zamachów, które wstrząsnęły społeczeństwem francuskim. Wygląda na to, że Francja będzie jeszcze wielokrotnie musiała zmierzyć się z zamachami terrorystycznymi ze strony fanatycznych wyznawców islamu, o ile rząd nie zdoła skuteczniej zinfiltrować środowiska, w których żyją ekstremiści i rozwiązać problemu. Jak do tej pory żaden z francuskich gabinetów⁷⁶ nie poradził sobie skutecznie z zaistniałą sytuacją.

⁷¹ Rapport de Mme Jacqueline EUSTACHE-BRINIO, fait au nom de la commission d'enquête n° 595 tome I (2019–2020) – 7 juillet 2020, [w:] <http://www.senat.fr/notice-rapport/2019/r19-595-1-notice.html> (dostęp: 21.12.2020).

⁷² <https://www.rmfm24.pl/fakty/swiat/news-atak-w-paryzu-islamscy-ekstremisci-we-francuskiej-policji,nld,3265326> (dostęp: 21.12.2020).

⁷³ <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2015/11/16/01016-20151116ARTFI-G00008-attentats-terroristes-en-france-2015-annus-horribilis.php> (dostęp: 28.12.2020).

⁷⁴ https://fr.wikipedia.org/wiki/Chronologie_des_attentats_en_France_en_2016 (dostęp: 28.12.2020).

⁷⁵ https://fr.wikipedia.org/wiki/Terrorisme_en_France_en_2018 (dostęp: 28.12.2020).

⁷⁶ <https://www.gouvernement.fr/les-premiers-ministres-de-la-ve-republique-de-1958-a-2020> (dostęp: 28.12.2020).

Zagrożenia terrorystyczne w Polsce

Sytuacja Polski na tle Francji i innych krajów europejskich jest bardzo dobra. Na terenie naszego kraju nie doszło do żadnych zamachów terrorystycznych, co nie oznacza, że zagrożenie terrorystyczne Polski nie dotyczy. Pierwsze pogroźki ze strony dżihadystów Państwa Islamskiego kierowane w stronę Polski, pojawiły się po ogłoszeniu decyzji przez szefa MON Antoniego Macierewicza⁷⁷ o wystaniu wojskowej misji szkoleniowej na Bliski Wschód⁷⁸.

Fot. 9. Światowe Dni Młodzieży, Kraków 2016

Źródło: <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/5,44425,22155355.html?i=13> (dostęp: 28.12.2020)

Służby dbające o bezpieczeństwo państwa i jego obywateli w szczególny sposób prowadziły działania podczas szczytu NATO w Warsza-

⁷⁷ Antoni Macierewicz (ur. 1948) – polityk, historyk, nauczyciel akademicki, publicysta. w 2006 i w 2007 podsekretarz stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej, w latach 2006–2007 szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego, w latach 2015–2018 minister obrony narodowej.

⁷⁸ <https://www.wprost.pl/kraj/10013591/Szef-MON-Antoni-Macierewicz-na-pozegnaniu-polskich-zolnierzy-lecacych-na-Bliski-Wschod.htm> (dostęp: 28.12.2020).

wie 8–9 lipca 2016 roku i odbywających się w dniach 26 lipca–31 lipca 31 Światowych Dni Młodzieży w Polsce. Oba wydarzenia nie były wprawdzie traktowane jako sytuacja kryzysowa, ale organizacja wydarzeń o międzynarodowym charakterze, w dodatku z tak ogromną liczbą uczestników, wymagała ogromnej uwagi i staranności zarówno w ich przygotowywaniu, jak i zabezpieczeniu obu wydarzeń⁷⁹.

Polska, przez swą przynależność do NATO i koalicji antyterrorystycznej zalicza się do państw potencjalnie zagrożonych atakami terrorystycznymi.

Pandemia ma swój wpływ na zagrożenia o charakterze terrorystycznym. Z jednej strony COVID-19 utrudnił znacząco przemieszczanie się po świecie a także spowodował odwoływanie wielkich imprez, eventów itd. To ograniczyło możliwości działania grup terrorystycznych. Z drugiej jednak strony warunki pandemiczne i podejmowane w wielu krajach środki zaradcze sprzyjają radykalizacji postaw i możliwości inspirowania ludzi do działań terrorystycznych. Okres pandemii jest również wykorzystywany przez organizacje terrorystyczne do nasilenia działań propagandowych. Działania propagandy terrorystycznej są odpowiedzią na widoczny w czasie pandemii trend przeniesienia aktywności wielu osób do wirtualnej rzeczywistości. Terrorysty liczą na większe możliwości oddziaływania na użytkowników internetu. W długoterminowym okresie należy wskazać, że zapowiadany kryzys ekonomiczny, spowodowany COVID19, może być czynnikiem pogłębiającym problem radykalizacji na świecie. Globalny kryzys, a co za tym idzie wzrost bezrobocia i biedy w wielu regionach świata będzie sprzyjał radykalizacji i będzie wykorzystywany przez organizacje terrorystyczne⁸⁰.

Wydaje się jednak, że Polska nie stanowi, jak na razie, bezpośredniego celu zamachów ze strony fundamentalistów islamskich. Jednakże w obecnej, trudnej dla wszystkich sytuacji pandemii nic nie jest oczywiste i niewiele można przewidzieć. Pozostaje mieć nadzieję, że sytuacja w Polsce w kwestii bezpieczeństwa państwa i jego obywateli w najbliższym czasie znacząco się nie zmieni.

⁷⁹ <https://rcb.gov.pl/zabezpieczenie-swiatowych-dni-mlodziezy-podsumowanie/> (dostęp: 28.12.2020).

⁸⁰ Stanisław Żaryn w rozmowie z PAP [w:] <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/zwalczanie-terroryzmu-priorytetem-sluzb-specjalnych> (dostęp: 28.12.2020).

Bibliografia

- «Décrets Crémieux», du 24 octobre 1870, [w:] <https://mjp.univ-perp.fr/france/d1870algerie.htm>.
- Baszkiewicz J., *Historia Francji*, Ossolineum-Bellona, Wrocław–Warszawa–Kraków Kasznik-Christian A., *U źródeł niepodległej państwowości algierskiej*, Krakowskie Studia Międzynarodowe 2005 nr 2.
- Bogucka M., *Terroryzm w perspektywie historycznej*, [w:] <http://www.mowiawieki.pl/index.php?page=artykul&id=1>.
- Bolechów B., *Terroryzm w świecie podwubiegunowym*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002.
- Borkowski R., *Terroryzm ponowoczesny*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006.
- Hoffman B., *Oblicza współczesnego terroryzmu*, Bertelsmann Media-Fakty, Warszawa 2001
- http://ceredi.labos.univ-rouen.fr/public/IMG/pdf/07_can_fogel.pdf.
- http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/71933/PDF/PAd_28322.pdf.
- <https://charliehebdo.fr/>.
- <https://enseignants.lumni.fr/fiche-media/00000001772/la-marche-republicaine-du-11-janvier-2015-contre-le-terrorisme.html>.
- <https://enseignants.lumni.fr/fiche-media/00000001851/les-attentats-de-paris-du-13-novembre-2015.html>.
- <https://fr.euronews.com/2020/11/13/les-attentats-du-13-novembre-2015-chronologie-de-cette-nuit-de-terreur>.
- https://fr.wikipedia.org/wiki/Immigration_alg%C3%A9rienne_en_France.
- https://fr.wikipedia.org/wiki/Islam_en_France.
- https://fr.wikipedia.org/wiki/Terrorisme_en_France_en_2018.<https://www.gouvernement.fr/les-premiers-ministres-de-la-ve-republique-de-1958-a-2020>.
- <https://perspective.usherbrooke.ca/bilan/servlet/BMEve?codeEve=371&langue=en>.<https://www.lefigaro.fr/international/11-septembre-ce-jour-que-les-americains-n-oublieront-jamais-20190911>.
- https://pl.qaz.wiki/wiki/Immigration_to_France.
- <https://rcb.gov.pl/zabezpieczenie-swiatowych-dni-mlodziezy-podsumowanie/>.

- <https://twojahistoria.pl/2019/07/10/zamach-na-narutowicza-dlaczego-pierwszy-polski-prezydent-musial-zginac/>.
- <https://www.cairn.info/revue-histoire-de-la-justice-2005-1-page-93.htm>.
- <https://www.capital.fr/economie-politique/ce-que-lon-sait-des-attaques-de-carcassonne-et-trebes-1279338>.
- <https://www.france24.com/fr/france/20201112-attentats-du-13-novembre-il-y-a-cinq-ans-une-nuit-d-effroi-%C3%A0-paris>.
- <https://www.france24.com/fr/france/20201112-attentats-du-13-novembre-il-y-a-cinq-ans-une-nuit-d-effroi-%C3%A0-paris>.
- https://www.francetvinfo.fr/faits-divers/police/attaque-a-la-prefecture-de-police-de-paris/attentat-a-la-prefecture-de-police-y-a-t-ileu-des-failles_4126743.html.
- https://www.francetvinfo.fr/faits-divers/terrorisme/attaques-du-13-novembre-a-paris/un-visage-et-un-nom-pour-les-victimes-des-attentats-de-paris_1178443.html.
- <https://www.gers.gouv.fr/Actualites/Evenements/Archives-de-evenements/Annee-2017/Ceremonie-d-hommage-national-au-capitaine-Xavier-JUGELE>.
- <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/zwalczanie-terroryzmu-priorytetem-sluzb-specjalnych>.
- https://www.herodote.net/14_mai_1610-evenement-16100514.php.
- https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,historiomat,120,zamach_na_krola_zygmunta_iii.html.
- <https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks>.<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10576100802670803>.
- <https://www.immigration.interieur.gouv.fr/Archives/Les-archives-du-site/Archives-Integration/Historique-du-droit-de-la-nationalite-francaise>.
- <https://www.imperiumromanum.edu.pl/artykul/zabojstwo-juliusza-cezara/>.
- <https://www.imperiumromanum.edu.pl/biografie/neron/>.
- <https://www.lagazzettadelmezzogiorno.it/news/home/993094/aldo-moro-il-piu-lucido-e-il-piu-autonomo-percio-doveva-morire.html>.
- <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2015/11/16/01016-20151116ARTFIG00008-attentats-terroristes-en-france-2015-annus-horribilis.php>.

- https://fr.wikipedia.org/wiki/Chronologie_des_attentats_en_France_en_2016.
- <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/attentat-de-nice-en-2016-un-homme-qui-avait-couru-apres-le-camion-reclame-le-statut-de-partie-civile-20201202>.
- <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/l-amertume-des-victimes-de-l-attentat-du-14-juillet-2016-20201112>.
- <https://www.lejdd.fr/Politique/macron-veut-poser-les-jalons-de-toute-l-organisation-de-lislam-de-france-3570797>.
- https://www.lemonde.fr/attaque-contre-charlie-hebdo/article/2015/01/07/comment-s-est-deroulee-l-attaque-contre-charlie-hebdo_4550930_4550668.html.
- https://www.lemonde.fr/police-justice/article/2018/03/23/prise-d-otages-dans-un-supermarche-de-l-aude_5275306_1653578.html.
- https://www.lemonde.fr/police-justice/article/2020/06/23/attentat-de-nice-le-parquet-antiterroriste-demande-un-proces-aux-assises-pour-9-personnes_6043849_1653578.html
- https://www.lemonde.fr/societe/article/2015/01/11/la-france-dans-la-rue-pour-defendre-la-liberte_4553845_3224.html.
- <https://www.leparisien.fr/faits-divers/attentat-des-champs-elysees-karim-cheurfi-de-la-haine-du-flic-au-terrorisme-22-04-2017-6876774.php>.
- https://www.lexpress.fr/actualite/societe/justice/attentat-de-nice-en-2016-les-victimes-partagees-apres-l-annonce-d-un-proces_2138404.html.
- https://www.liberation.fr/france/2020/12/16/proces-des-attentats-de-2015-la-qualification-terroriste-ecartee-pour-six-des-onze-accuses-presents_1808829.
- https://www.lemonde.fr/societe/article/2020/12/16/attentats-de-janvier-2015-au-terme-d-un-proces-historique-des-peines-allant-de-quatre-ans-de-prison-a-la-perpetuite_6063639_3224.html.
- <https://www.pewforum.org/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/>.
- https://www.lemonde.fr/religions/article/2016/09/18/une-enquete-de-l-ifop-offre-un-portrait-nouveau-des-musulmans-de-france_4999468_1653130.html.

- <https://www.polskieradio24.pl/39/156/Artykul/2236228,Zamach-w-Lockerbie-Kto-stal-za-smiercia-270-ofiar>.
- <https://www.rmf24.pl/fakty/swiat/news-atak-w-paryzu-islamscy-ekstremisci-we-francuskiej-policji,nld,3265326>.
- <https://www.rmf24.pl/fakty/swiat/news-atak-w-paryzu-islamscy-ekstremisci-we-francuskiej-policji,nld,3265326>.
- <https://www.sudouest.fr/2018/03/23/attaques-a-carcaonne-et-trebes-ce-que-l-on-sait-le-deroule-des-evenements-4308464-6093.php>.
- <https://www.tudorsociety.com/10-february-1567-murder-henry-stuart-lord-darnley/>.
- <https://www.tygodnikprzeglad.pl/macron-walczy-radykalizmem/>.
- <https://www.wprost.pl/kraj/10013591/Szef-MON-Antoni-Macierewicz-na-pozegnaniu-polskich-zolnierzy-lecacych-na-Bliski-Wschod.htm>.
- Jałoszyński K., *Koncepcja współczesnych działań antyterrorystycznych*, AON, Warszawa 2003.
- Jałoszyński K., Wiśniewski B. (red.), *Terroryzm. Diagnoza, zadania administracji publicznej w przeciwdziałaniu zjawisku*, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko Biała 2007.
- L'indépendance algérienne, juillet 1962*, [w:] http://archives.ecpad.fr/wp-content/uploads/2012/06/Independance_algerie.pdf.
- Laquer W., *The New Terrorism. Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*, Oxford University Press, New York-Oxford 1999.
- Muszyński J., *Istota terroryzmu politycznego*, [w:] J. Muszyński (red.), *Terroryzm polityczny*, PWN, Warszawa 1981.
- Niedziela Sz., *Konflikty wewnętrzne w Algierii – ujęcie historyczne i współczesność*, „Zeszyty Naukowe AON”, nr 1(74) 2009.
- Pawłowski A., *Typologia terroryzmu politycznego*, [w:] J. Muszyński (red.), *Terroryzm polityczny*, PWN, Warszawa 1981.
- Rapport de Mme Jacqueline EUSTACHE-BRINIO, fait au nom de la commission d'enquête n° 595 tome I (2019-2020) – 7 juillet 2020, [w:] <http://www.senat.fr/notice-rapport/2019/r19-595-1-notice.html>.
- Stora B., *La guerre d'Algérie quarante ans après: Connaissances et reconnaissance*, Modern & Contemporary France 2008, [w:] <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09639489408456171?needAccess=true>.

Węgliński B., *Problemy klasyfikacyjne terroryzmu*, [w:] <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-64294dff-27c3-42d0-8fb6-1b68d5d1eba0>.